

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Έκδοση: Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ
Επιμέλεια έκδοσης: Εύα Κατσaráκη
Εκπαιδευτικός σχεδιασμός: Αλεξάνδρα Μαραβέλια,
Εκπαιδευτικός – Μουσειολόγος
Συμβολή & Υποστήριξη εκπαιδευτικού σχεδιασμού: Lazy snail Design
Δημιουργικό & Παραγωγή: Lazy snail Design
Κείμενα: Αλεξάνδρα Μαραβέλια, Εκπαιδευτικός – Μουσειολόγος
Εικονογραφήσεις: Κωστής Τζωρτζακάκης
Φωτογραφίες: Ευθυμία Παρούτσα - αρχείο ΑΝ.Η./ Ορέα Κρήτη
Εκτύπωση & Βιβλιοδεσία: Τυποκρέτα Α.Ε.

Η έκδοση χρηματοδοτήθηκε από το Μέτρο 19 του ΠΑΑ, Τοπικό
Πρόγραμμα CLLD LEADER Ηρακλείου - Διατοπική Συνεργασία
«ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ»

Αναπτυξιακή
Ηρακλείου
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΟΤΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
Αναπτυξιακή Ανωνύμη Εταιρεία ΟΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΑΚΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Το πρόγραμμα **«ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ»** γεννήθηκε από την κοινή προσπάθεια όλων των Αναπτυξιακών Εταιρειών της Κρήτης, μέσα από το Σχέδιο Συνεργασίας του Προγράμματος LEADER/CLLD.

Στόχος μας είναι να αναδείξουμε τον πολιτιστικό, φυσικό και παραγωγικό πλούτο της Κρήτης και να φέρουμε τη νέα γενιά σε ουσιαστική επαφή με τις ρίζες, τις αξίες και τις δυνατότητες του τόπου μας.

Οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, με μακροχρόνια εμπειρία στην τοπική ανάπτυξη και στην ενίσχυση της αγροδιατροφής, του τουρισμού, της επιχειρηματικότητας και του πολιτισμού, δημιούργησαν το **«ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ»** για να προβάλλουν:

- τον πολύτιμο ρόλο της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών
- την αξία της παραδοσιακής κτηνοτροφίας και των τοπικών προϊόντων
- τις σύγχρονες προκλήσεις του πρωτογενούς τομέα
- την ανάγκη σύνδεσης της παράδοσης με την καινοτομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη

Σας προσκαλούμε να αξιοποιήσετε το εγχειρίδιο ως σημείο εκκίνησης, αλλά και ως έμπνευση για να διαμορφώσετε δράσεις που «ζωντανεύουν» τον Κρητικό βοσκό στην τάξη σας.

Η συμμετοχή σας είναι καθοριστική! Με τη δημιουργικότητά σας μπορείτε να κάνετε το υλικό ζωντανό, να προσαρμόσετε τις δραστηριότητες στις ιδιαιτερότητες κάθε τάξης και να εμπνεύσετε τα παιδιά να δουν τον τόπο τους αλλιώς: όχι μόνο ως τουριστικό προορισμό, αλλά ως έναν τόπο παραγωγής, παράδοσης, γνώσης και προοπτικής.

Σας ευχαριστούμε που γίνεστε συνοδοιπόροι σε αυτό το ταξίδι γνώσης και αγάπης για την Κρήτη μας.

Καλή εξερεύνηση!

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα **«ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ»** προσκαλεί εκπαιδευτικούς και μαθητές να ακολουθήσουν τον βοσκό στα μονοπάτια του βουνού και να ανακαλύψουν μικρά και μεγάλα μυστικά της ζωής του.

Μέσα από κείμενα, φωτογραφίες, χάρτες και παιχνίδια, θα γνωρίσετε:

- τον βοσκό και το επάγγελμά του
- την φάρμα του με το μιτάτο, το τυρόσπιτο και την μάντρα των ζώων
- τα βασικά του εργαλεία και τις εργασίες που κάνει ανά εποχή
- τα ρούχα του, τη διατροφή του, την καθημερινότητά του
- τα ζώα του και ποια προϊόντα μάς προσφέρουν
- το γάλα, την βασική πρώτη ύλη
- το τυρί και πώς αυτό φτιάχνεται
- τις περιοχές που ζει και εργάζεται σήμερα
- τον σύγχρονο βοσκό, τον κτηνοτρόφο

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα **«ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ»** απευθύνεται σε παιδιά Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού με κύριο στόχο να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τον κρητικό πολιτισμό της υπαίθρου.

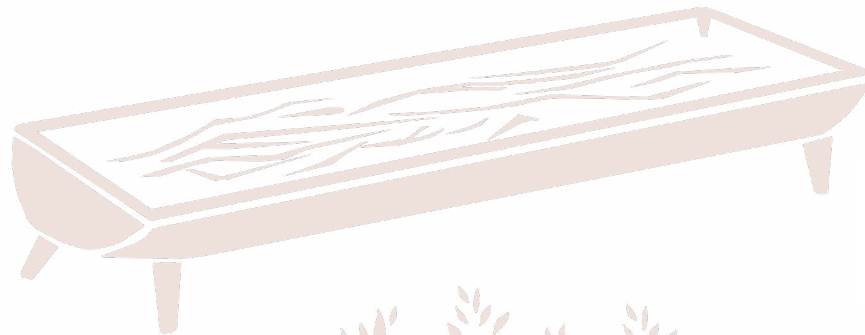
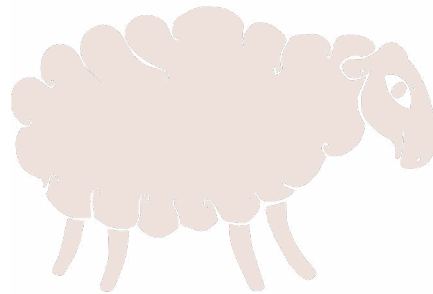
Με αφορμή το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να:

- γνωρίσουν τον παραδοσιακό βοσκό και τη σχέση του με το περιβάλλον, τα ζώα και την τοπική κοινωνία
- αναγνωρίσουν τις βασικές κτηνοτροφικές εργασίες και να εξοικειωθούν με τα εργαλεία και τις βασικές υποδομές της φάρμας
- αναγνωρίσουν τα οικόσιτα ζώα και να τα συνδέσουν με την παραγωγή των προϊόντων σε σχέση με την καθημερινή μας διατροφή
- ενισχύσουν τις δεξιότητες συνεργασίας, επίλυσης προβλημάτων, παρατηρητικότητας και χωρικής σκέψης
- γνωρίσουν τα βασικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά περιοχών της Κρήτης όπου δραστηριοποιούνται σήμερα οι βοσκοί
- καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στην αγροκτηνοτροφική ζωή και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής

Εκπαιδευτικό υλικό προγράμματος

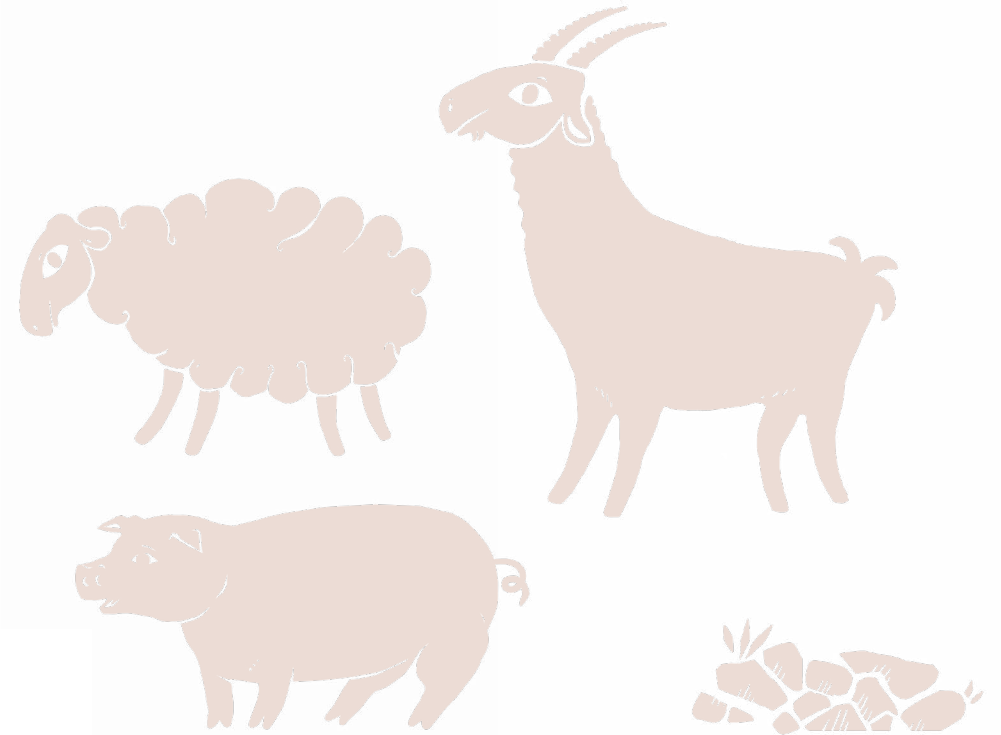
- **4 κάρτες βοσκού:** 2 κάρτες αρχιτεκτονικής μιτάτου, 1 κάρτα με εργαλεία/παρασκευή τυριού, 1 κάρτα με ζώα/προϊόντα βοσκού
- **4 κάρτες εποχών:** εργασίες που γίνονται άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας
- **4 κάρτες αποστολών**
- **Αφίσα με βοσκό**
- **Βιβλίο του βοσκού**
- **Μουσαμάς με απεικόνιση φάρμας**
- **Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού**

Οι δραστηριότητες που προτείνονται παρακάτω προσεγγίζουν το θέμα διαθεματικά και διεπιστημονικά, προσφέροντας στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να αξιοποιήσει, να τροποποιήσει και να εμπλουτίσει το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος, ανάλογα με τη σχολική ύλη και τα διαθέσιμα υλικά στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει τις δραστηριότητες σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες της ομάδας του.

Προτεινόμενες δραστηριότητες

ΔΕΠΠΣ: Γλώσσα, Ιστορία, Μελέτη Περιβάλλοντος, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία, Εικαστικές Τέχνες, Θέατρο, Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή

Γνωριμία με τον βοσκό

Παρουσιάστε στην τάξη σας τη βούργια του βοσκού και συζητήστε όλοι μαζί τι είναι και ποιος μπορεί να την έχει:

- ➡ **Πώς λέγεται αυτή η τσάντα; Από τι υλικό είναι φτιαγμένη; Ποιος μπορεί να την έχει; Τι μπορεί να κουβαλάει ο βοσκός μέσα στη βούργια; Ας το ανακαλύψουμε!**

Βγάλτε ένα ένα τα πράγματα που υπάρχουν μέσα στη βούργια και δώστε τα στα παιδιά να τα παρατηρήσουν. Μπορείτε να ανοίξετε τον μουςαμά στη μέση:

- ➡ **Τι παρατηρείτε; Ποιος είναι ο βοσκός; Ποια είναι η δουλειά του; Πού μένει; Τι ζώα έχει;**

Χρήσιμες πληροφορίες:

Ο βοσκός είναι ο άνθρωπος που ασχολείται με τη βοσκή των ζώων. Λόγω των κτηνοτροφικών του γνώσεων, σήμερα λέγεται και κτηνοτρόφος. Αποτελεί ένα σημαντικό κρίκο της τροφικής μας αλυσίδας, καθώς διατηρεί την ισορροπία μεταξύ του περιβάλλοντος και του ανθρώπου.

Η βούργια είναι το κρητικό σακίδιο, ένα απαραίτητο εργαλείο για τον άνθρωπο της υπαίθρου, καθώς μέσα σε αυτήν μεταφέρει το φαγητό του και ό,τι άλλο χρειάζεται. Συνήθως φοριέται στην πλάτη του μαζί με την κατσούνα.

Ο δικός μας βοσκός!

Με αφορμή τα όσα έχετε συζητήσει, μοιράστε χαρτιά στα παιδιά και ενθαρρύνετε τα να ζωγραφίσουν τον βοσκό όπως τον φαντάζονται:

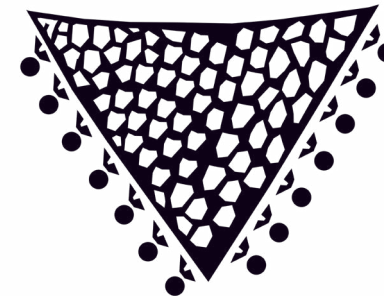
- ➡ **Τι ρούχα φοράει; Πώς είναι τα μαλλιά του; Πόσο χρονών είναι; Τι κρατάει στα χέρια του;**

Κάθε παιδί παρουσιάζει τον δικό του βοσκό στην υπόλοιπη ομάδα. Αναζητήστε διαφορές και ομοιότητες σε ρούχα, παπούτσια, εργαλεία ακόμα και στα μαλλιά. Συζητήστε για την εξέλιξη των ρούχων του βοσκού κατά τη διάρκεια των χρόνων:

- ➡ **Για ποιο λόγο άλλαξαν τα ρούχα; Ποια εργαλεία είναι ίδια;**

Παρουσιάστε στα παιδιά την αφίσα του βοσκού και βρείτε διαφορές/ομοιότητες με τους βοσκούς των παιδιών.

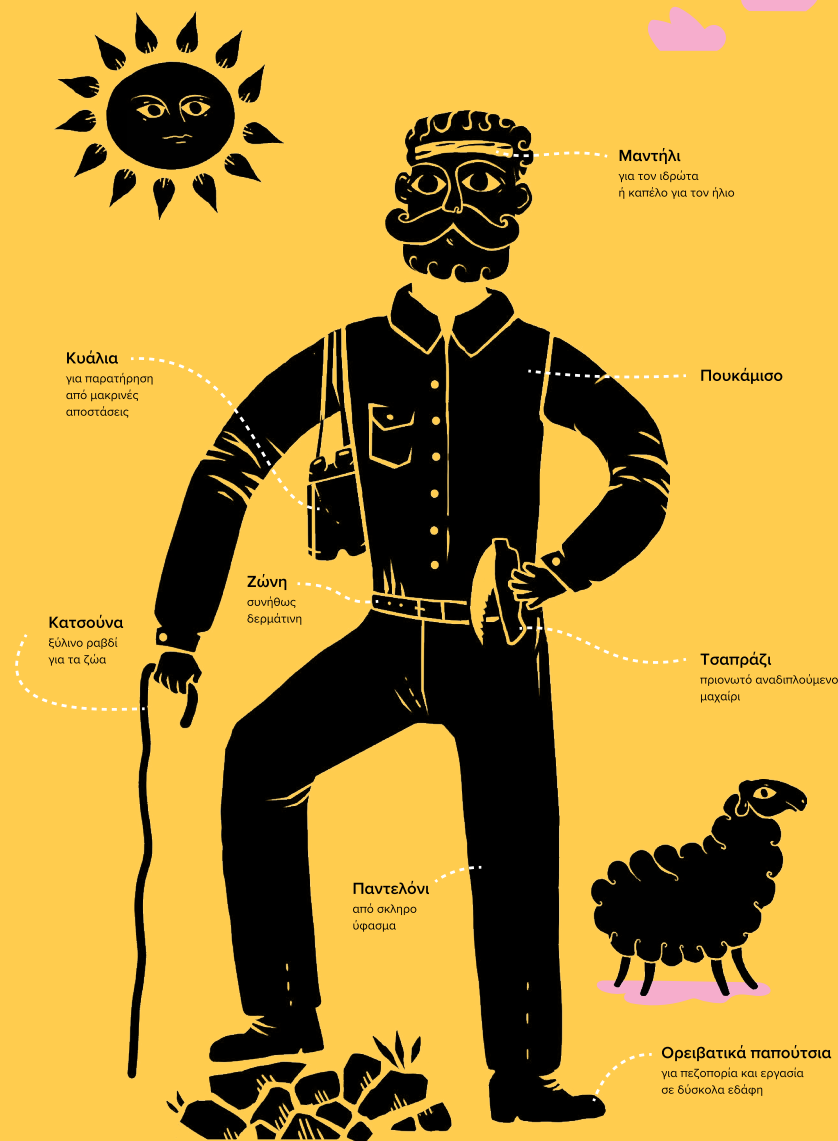
- ➡ **Πώς είναι σήμερα ο βοσκός;**

Χρήσιμες πληροφορίες:

Η παραδοσιακή φορεσιά του βοσκού περιλαμβάνει το μαύρο σαρίκι στο κεφάλι, τη βράκα και τα παραδοσιακά χειροποίητα στιβάνια. Σήμερα, ελάχιστοι βοσκοί φορούν την στολή αυτή, κυρίως σε γιορτές.

ΡΟΥΧΑ ΒΟΣΚΟΥ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ

Μια βόλτα στη φάρμα!

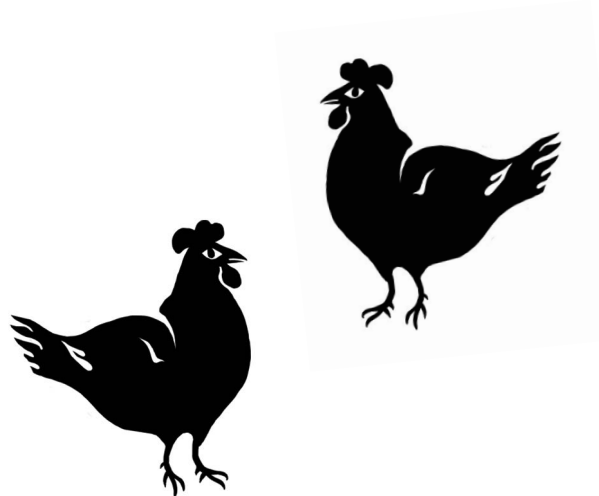
Ανοίξτε το μουςαμά και ενθαρρύνετε τα παιδιά να τον παρατηρήσουν:

➔ **Τι βλέπουμε εδώ; Ποια ζώα παρατηρείτε; Υπάρχουν κάποια κτίσματα; Αν ναι, ποια είναι αυτά;**

Η φάρμα είναι το μέρος όπου ζει και εργάζεται ο βοσκός. Συνήθως περιλαμβάνει το μιτάτο, τη μάντρα για τα ζώα, τον ορνιθώνα, την αποθήκη, το υπόστεγο και το χωράφι με τα σιτηρά. Παρατηρήστε την κάρτα βοσκού με το μιτάτο (εξωτερικά), βρείτε τα σημεία της φάρμας και ανακαλύψτε ποιος πηγαίνει που:

➔ **Πού μένουν οι κότες; Ποιο είναι το σπίτι του βοσκού; Πού πηγαίνουν τα ζώα για φαγητό ή νερό; Πού χρησιμεύει η αποθήκη;**

Χωρίστε τα παιδιά σε ομάδες και φτιάξτε τις δικές σας ιστορίες στη φάρμα του βοσκού!

Μην ξεχάσετε να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο του βοσκού για έμπνευση.

Το μιτάτο

Ο βοσκός μένει σε ένα μικρό πέτρινο καλύβι που λέγεται μιτάτο. Βρείτε το πάνω στο μουςαμά και με τις κάρτες βοσκού για το μιτάτο (εξωτερικά και εσωτερικά) ανακαλύψτε περισσότερες πληροφορίες για αυτό:

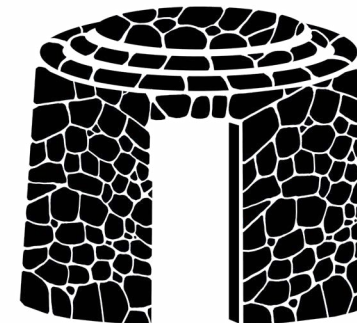
➔ **Τι σχήμα έχει; Πόσο μεγάλο ή μικρό είναι; Από τι υλικό είναι φτιαγμένο; Ποια άλλα σπίτια σας θυμίζει;**

Αναζητήστε σε βιβλία και στο διαδίκτυο άλλα σπίτια που έχουν παρόμοια κατασκευή και σχήμα με το μιτάτο:

➔ **Τι διαφορές παρατηρείτε;**

Με αφορμή το μουςαμά και τις κάρτες βοσκού με το μιτάτο, εξερευνήστε το εσωτερικό του:

➔ **Τι βλέπετε μέσα; Πού είναι το κρεβάτι του βοσκού; Τι δουλειά έχουν τα τυριά μέσα στο σπίτι του;**

Χρήσιμες πληροφορίες:

Το μιτάτο είναι ένα πολύ μικρό οικοδόμημα της ελληνικής υπαίθρου και χρησιμοποιείται ως κατάλυμα για τους βοσκούς. Συναντάται κυρίως στις Κυκλάδες και στην Κρήτη, σε όλα τα ορεινά χωριά των νομών Χανίων και Ρεθύμνου (Ψηλορείτης, Λευκά Όρη).

Το όνομά του προέρχεται από τη λατινική λέξη «metatum», που σημαίνει στρατιωτικό κατάλυμα. Στα βυζαντινά χρόνια, το χρησιμοποιούσαν ως το προσωρινό κατάλυμα για στρατιώτες, ταξιδιώτες ή δημόσιους υπαλλήλους.

Το μιτάτο θυμίζει ιδιαίτερα τους κυκλικούς τάφους της μινωικής περιόδου και τα ιγκλού των Εσκιμώων.

Μηχανικοί μιτάτου

Βρείτε διάφορα υλικά κατασκευών που έχετε στην τάξη σας ή ακόμα και στην αυλή σας, όπως πλαστελίνη, πηλό, χώμα, πετραδάκια, βότσαλα, φύλλα, τουβλάκια, ξύλο. Συγκεντρώστε τα υλικά σας και φτιάξτε το δικό σας μιτάτο!

Προσοχή, όμως, στην κατασκευή!

➡ **Τι σχήμα θα έχει το μιτάτο; Στρογγυλό με θόλο ή τετράγωνο με ίσια σκεπή; Πόσα δωμάτια θα έχει; Ένα ή δύο; Πώς θα φτιάξετε τη μάντρα;**

Δοκιμάστε διάφορα υλικά και πειραματιστείτε με την κατασκευή και την αντοχή τους.

➡ **Τι χρειάζεται να κάνουμε για να είναι γερό το μιτάτο; Πώς οι πέτρες στοιβάζονται χωρίς τσιμέντο; Πώς σχηματίζονται οι θολωτές κατασκευές;**

Τα παιδιά μπορούν να χτίσουν σε ομάδες τα μιτάτα τους και να εξερευνήσουν την στατικότητα, τις τεχνικές ξερολιθιάς και την γεωμετρία.

Στο τέλος, συγκεντρώστε τα μιτάτα και φτιάξτε τις δικές σας φάρμες (μακέτα):

➡ **Πώς θα κατασκευάσετε τον ορνιθώνα; Πού βρίσκεται η αποθήκη; Πώς είναι το φυσικό περιβάλλον γύρω από τη φάρμα;**

Χρήσιμες πληροφορίες:

Το μιτάτο κατασκευάζεται κυρίως από ξερολιθιά, δηλαδή με πέτρες ακανόνιστου σχήματος χωρίς τη χρήση κονιάματος. Το δώμα γίνεται με κορμούς δέντρων, καλάμια και αργιλόχωμα για να παραμένουν στεγανά. Σήμερα, χρησιμοποιούν μπετόν.

Το μέγεθος τους είναι μικρό και χαμηλό με 2 μέτρα ύψος και διάμετρο 4-7 μέτρα.

Τύποι μιτάτων:

1. Κυκλικό μιτάτο με θόλο: κυκλική κάτοψη, με θολωτή στέγη από πέτρες που κλείνουν σταδιακά προς τα πάνω (θόλος). Φτιαγμένο με την τεχνική της ξερολιθιάς. Ανθεκτικό σε καιρικά φαινόμενα, θερμομονωτικό και απόλυτα ενσωματωμένο στο φυσικό περιβάλλον.

2. Ορθογώνιο μιτάτο με ίσια στέγη: σπανιότερο, αλλά εμφανίζεται όπου η λιθομάζα δεν επιτρέπει καμπύλα σχήματα. Ορθογώνια κάτοψη με επίπεδη ξύλινη ή λιθόκτιστη σκεπή (ίσως και κεραμίδια), κατασκευασμένη από πέτρα και ξύλο. Αποθήκευση εργαλείων και ζωοτροφών.

3. Δίχωρο μιτάτο: μιτάτο με δύο χώρους, εκ των οποίων ο ένας είναι για τη διαμονή του βοσκού και ο δεύτερος για την τυροκόμηση. Διαχωρισμός καθημερινής ζωής από τις παραγωγικές δραστηριότητες.

4. Σύνθετο μιτάτο με βοηθητικά: αποτελείται από την κύρια κατοικία και δίπλα υπάρχουν μικρότεροι χώροι για αποθήκη, τυροκόμηση ή για τα ζώα. Αυτά συναντούνται σε περιοχές όπου ο βοσκός μένει και εργάζεται για πολλές ημέρες.

5. Εποχικά ή πρόχειρα μιτάτα: μικρές καλύβες με ξύλο, πέτρα και κλαδιά, για σύντομες στάσεις ή εποχική χρήση. Βρίσκονται σε χαμηλότερες περιοχές.

το δίχωρο μιτάτο

το ορθογώνιο μιτάτο

Οι εργασίες του βοσκού!

Μελετήστε τις κάρτες βοσκού με τα εργαλεία και τα ζώα και ανακαλύψτε τι εργασίες κάνει ένας βοσκός:

➔ **Τι βλέπουμε σε αυτή την κάρτα; Τι δουλειά κάνει εδώ; Πού χρησιμοποιεί ο βοσκός το καζάνι; Πώς αρμέγει τα ζώα;**

Αναζητήστε στο βιβλίο του βοσκού, στο διαδίκτυο, στη βιβλιοθήκη της τάξης σας φωτογραφίες και βίντεο με τα εργαλεία του βοσκού και πώς τα χρησιμοποιεί:

➔ **Τι είναι το τουλουπάνι; Πώς χρησιμοποιεί το τουπί; Πότε χρειάζεται το κουροψάλιδο;**

Σε ένα μεγάλο χαρτόνι, φτιάξτε τρεις στήλες: «Εργασία» – «Εργαλείο» – «Μέρος». Αντιστοιχίστε τα εργαλεία του βοσκού ανά εργασία και σημείο της φάρμας:

- Αρμέγει τα πρόβατα → Χέρια, αρμεκτική μηχανή, πίνακας, μάντρα
- Βράζει το γάλα → Καζάνι, κουτάλα με τρύπες, παρασιτιά, μιτάτο
- Φτιάχνει τυρί → Τουλουπάνι, τουπί, τάβλα γάλακτος, μιτάτο, τυρόσπιτο
- Οδηγεί τα ζώα για βοσκή → βούργια, κατσούνα, σκουτέλι, βοσκοτόπι
- Κουρά προβάτων → Κουροψάλιδο, μάντρα, ελιές

Μην ξεχάσετε να χρησιμοποιείτε το μικρό λεξικό που θα βρείτε στο βιβλίο του βοσκού για τις άγνωστες λέξεις!

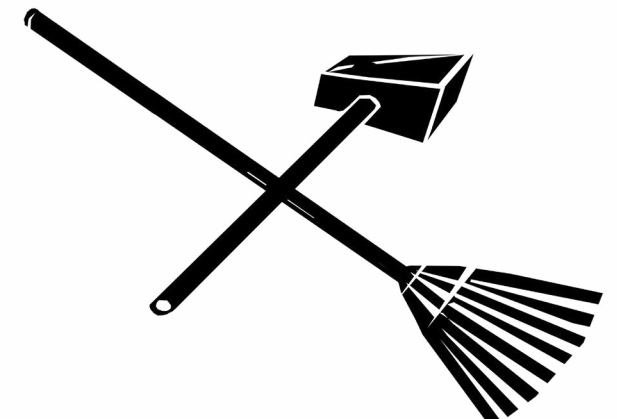
Ο βοσκός στις 4 εποχές

Χωρίστε τα παιδιά σε 4 ομάδες (ανά εποχή). Με αφορμή τις λίστες με τις εργασίες που έχετε φτιάξει, ενθαρρύνετε τα να συζητήσουν μεταξύ τους και να διαλέξουν ποιες εργασίες από αυτές κάνει ο βοσκός ανά εποχή. Συζητήστε τις επιλογές σας:

➔ **Τι δουλειές κάνει τελικά ένας βοσκός; Κάνει τα ίδια πράγματα όλο τον χρόνο; Τι αλλάζει από χειμώνα σε καλοκαίρι; Ποιες εργασίες κάνει την άνοιξη και για ποιο λόγο;**

Στη συνέχεια, μοιράστε σε κάθε ομάδα την αντίστοιχη κάρτα εποχής και συγκρίνετε τις εργασίες σας:

➔ **Πότε κουρεύονται τελικά τα πρόβατα; Για ποιο λόγο δεν αρμέγει το χειμώνα; Πότε ανεβαίνουν τα ζώα στα βουνά; Πότε γεννιούνται τα αρνάκια;**

Ποιος είμαι...;

Τι θα χρειαστείτε πριν το παιχνίδι:

- Γράψτε πάνω σε κάρτες το όνομα του κάθε ζώου: πρόβατο, κατσίκια, κότα, γουρούνι, τσοπανόσκυλο, άλογο, γαϊδούρι, γάτα.
- Βρείτε κορδέλες, καπέλο ή μανταλάκια για να στερεώσετε τις κάρτες στο μέτωπο σας.

Τι κάνετε πριν το παιχνίδι:

Με αφορμή την κάρτα βοσκού για τα ζώα και τα προϊόντα, κάντε μια γρήγορη συζήτηση με την ομάδα σας σχετικά με αυτά:

➡ **Ποια ζώα έχει ο βοσκός; Τι προϊόντα μας δίνουν; Ποια η χρησιμότητά τους;**

Μετά τη συζήτηση, χωρίστε τα παιδιά σε 4 ομάδες.

Ξεκινήστε το παιχνίδι:

- Σε κάθε ομάδα, ένα παιδί φορά στο μέτωπο του (ή στο καπέλο) μία κάρτα με ένα ζώο. Δεν πρέπει να ξέρει τι γράφει η κάρτα του.
- Το παιδί με την κάρτα κάνει κλειστές ερωτήσεις στους συμμαθητές του για να μαντέψει ποιος είναι:

➡ **Είμαι ζώο; Ζω στο βουνό; Δίνω γάλα; Έχω φτερά; Κουβαλάω πράγματα; Κυνηγώ; Φτιάχνω τυρί;**

- Οι υπόλοιπες ομάδες απαντούν μόνο με «ναι» ή «όχι».
- Αν μαντέψει σωστά, η ομάδα του παίρνει πόντο και περνάει στην επόμενη κάρτα. Αν όχι, σειρά έχει η επόμενη ομάδα.

Μόλις τελειώσει το παιχνίδι, μπορείτε να κάνετε μια μικρή ανακεφαλαίωση για όσα είπατε:

➡ **Ποια ζώα θυμάστε; Τι προσφέρει το καθένα; Τι δουλειά κάνει στη φάρμα;**

Αν θέλετε, μπορείτε να εμπλουτίσετε το παιχνίδι σας με κάρτες προϊόντων και εργασιών του βοσκού. Τα παιδιά μπορούν να μιμηθούν τους ήχους των ζώων ή ακόμα και να αναπαραστήσουν με παντομίμα την κάθε εργασία.

Μην ξεχάσετε να συμπληρώσετε τη λίστα με τις εργασίες σας, συμπληρώνοντας τα ζώα και τη χρησιμότητά τους στη φάρμα!

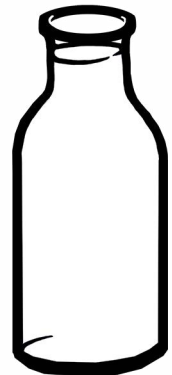
Από το μιτάτο στο ράφι!

Ποιο είναι το πιο σημαντικό προϊόν που μας δίνει ο βοσκός; Μα φυσικά... το γάλα! Παρατηρήστε πόσα προϊόντα φτιάχνονται από το γάλα (κάρτα βοσκού) και συζητήστε για τα οφέλη που έχουν στην διατροφή μας:

➡ **Τι μας δίνει ο βοσκός; Για ποιο λόγο είναι σημαντικό το γάλα; Τι μπορούμε να φτιάξουμε από αυτό; Πόσα διαφορετικά τυριά φτιάχνουμε;**

Ενθαρρύνετε τα παιδιά να βγάλουν από την τσάντα τους το κολατσιό τους ή να φέρουν το αγαπημένο τους κολατσιό/τρόφιμο από το σπίτι ή ακόμα και να πουν το αγαπημένο τους φαγητό. Διαβάστε τις ετικέτες των προϊόντων, αναζητήστε τις συνταγές των αγαπημένων σας φαγητών και ανακαλύψτε πόσα από αυτά τα προϊόντα έχουν ως πρώτη ύλη το γάλα:

➡ **Τι συστατικά γράφουν στην ετικέτα; Τι υλικά χρειαζόμαστε για τα μπισκότα; Πού χρησιμοποιούμε τελικά το γάλα;**

Μην ξεχάσετε να βρείτε τη συνταγή του τυριού στο βιβλίο του βοσκού και να φτιάξετε το δικό σας τυρί στην τάξη σας!

Τα μονοπάτια των βοσκών

Ανακαλύψτε τους χάρτες που βρίσκονται στο βιβλίο του βοσκού και βρείτε σε ποιες περιοχές ζει και εργάζεται ο βοσκός:

➔ **Πού βρίσκονται οι φάρμες; Δίπλα στη θάλασσα ή ψηλά στο βουνό; Για ποιο λόγο πάνε στο βουνό; Ποιες είναι οι ημιορεινές περιοχές και ποιες οι πεδινές;**

Μελετήστε τους χάρτες και ενθαρρύνετε την τάξη σας να ανακαλύψει τις περιοχές που ζουν και εργάζονται σήμερα οι βοσκοί στην Κρήτη:

➔ **Πού βρίσκονται τα Λευκά Όρη; Τι είναι τα Αστερούσια; Πόσοι έχουν πάει στα Ανώγεια;**

Αναζητήστε σε βιβλία, σε χάρτες και στο διαδίκτυο περισσότερες πληροφορίες για το περιβάλλον των περιοχών αυτών, την βιοποικιλότητα, το υψόμετρο και τις θερμοκρασίες. Χρησιμοποιήστε μεγεθυντικούς φακούς και εξερευνήστε τις διαδρομές των βοσκών:

➔ **Πού πάνε; Πού βρίσκονται οι φάρμες; Πόσα ψηλά είναι τα βουνά;**

Βρείτε τον χάρτη της Κρήτης στην τάξη σας και σχεδιάστε πάνω τα μονοπάτια των βοσκών.

➔ **Πόσες διαφορετικές διαδρομές υπάρχουν;**

Μην ξεχάσετε να βρείτε περισσότερους χάρτες στην επίσημη ιστοσελίδα του προγράμματος εδώ: <http://www.oreakriti.gr/#/home>

Βοσκοπεριπέτειες!

Ο μουσαμάς μετατρέπεται σε ταμπλό παιχνιδιού, όπου τα παιδιά εξερευνούν, λύνουν προβλήματα και συνεργάζονται. Τα παιδιά μπαίνουν στη θέση του βοσκού και καλούνται να ζήσουν τις **«Βοσκοπεριπέτειες!»**

Χωρίστε την τάξη σας σε 4 ομάδες. Δώστε στην κάθε ομάδα ένα χαρτί με ένα μολύβι για σημειώσεις και μία κάρτα αποστολών. Οι κάρτες αποστολών δίνουν ένα πρόβλημα προς επίλυση. Χρησιμοποιήστε το υπόλοιπο εκπαιδευτικό υλικό ως βοηθητικό: κάρτες, βιβλίο βοσκού, λίστα με εργαλεία, μινιατούρες μιτάτου και οτιδήποτε έχετε δημιουργήσει μαζί με την τάξη σας.

Tips παιχνιδιού:

- Παίξτε τις αποστολές είτε όλες μαζί ταυτόχρονα σε 4 ομάδες είτε μία αποστολή τη φορά όλοι μαζί.
- Εμπλουτίστε το παιχνίδι σας με απλά αντικείμενα και υλικά κατασκευών που έχετε διαθέσιμα στην τάξη σας (τουβλάκια, καπέλα, υφάσματα, μινιατούρες ζώων) και ό,τι άλλο μπορείτε να φανταστείτε! Θα βρείτε χρήσιμες πληροφορίες στην κάθε κάρτα αποστολής.
- Ζωγραφίστε, γράψτε καρτέλες και κατασκευάστε ό,τι χρειάζεστε για να φέρετε εις πέρας την αποστολή σας!

Χρήσιμες πληροφορίες:

Το σχέδιο διατοπικής συνεργασίας «ΟΡΕΑ ΚΡΗΤΗ» έχει ως στόχο τη διασύνδεση του αγροτοκτηνοτροφικού τομέα με τον τουρισμό και την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου δικτύου από επισκέψιμες διδακτικές αγροτοκτηνοτροφικές μονάδες στο νησί. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις επισκέψιμες φάρμες, μπορείτε να βρείτε

στην επίσημη ιστοσελίδα της Αναπτυξιακής Ηρακλείου εδώ: <https://anher.gr/ορέα-κρητη/>

Εξετάστε το ενδεχόμενο να οργανώσετε μια σχολική εκδρομή σε κάποια από τις φάρμες αυτές, ώστε οι μαθητές να γνωρίσουν από κοντά τη ζωή στην ύπαιθρο, τα ζώα και τις παραδοσιακές δραστηριότητες της κρητικής κτηνοτροφικής ζωής.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Η Ευρώπη στήρίζει τους αγρότες της Ευρώπης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Αναπτυξιακή
Ηρακλείου
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ
ΑΝΕΜΜΤΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΑ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

